

Västerås 2026-05-03

Nacka Tingsrätt
Mark- och Miljödomstolen

Överklagande av Detaljplan för Markörvallen 2 och del av Västerås 3:12 och 3:2 Haga,
Västerås, Dp 2009

Diarienummer 2022/00685

Naturskyddsföreningen i Västerås har tagit del av planbeskrivningen och antagandehandlingarna för Dp 2009 och överklagar beslutet med motiveringen att Västerås stad inte har presenterat ett fullständigt beslutsunderlag samt att utredningarna har varit otillräckliga.

- Kommunen har inte i tillräcklig utsträckning utrett grönytan ur ett socialt och funktionellt perspektiv. Det saknas en analys av den faktiska användningen och dess betydelse för närboende, vilket innebär att beslutsunderlaget är otillräckligt. I våra tidigare remissvar, liksom i detta överklagande, har vi hänvisat till en tio år gammal studie – den enda som dokumenterar områdets sociala värde – men denna dimension saknas i Västerås stads aktuella plan.
- Vi påpekar även avsaknaden av ett nollalternativ, vilket utgör en brist i beslutsunderlaget. Det framgår inte heller om alternativa lokaliseringar för en eventuell förskola har utretts, eller om andra lösningar har prövats.

Vi utvecklar här nedanför vår motivering till att planen att bygga på denna grönyta är fel ur flera perspektiv och anser att planen bör därför upphävas. Försättningsvis förkortas Naturskyddsföreningen i Västerås enbart som Naturskyddsföreningen.

1. GRÖNOMRÅDEN I ETT SOCIALT PERSPEKTIV

Forskningen är klar vad gäller människans behov av kontakt med naturen. Ännu viktigare är det för stadsborna, som ofta arbetar separerad från naturen. Grönområdena i staden utgör en viktig del av medborgarnas återhämtning. Att bevara alla kvadratmeter grönytor som fortfarande finns i staden är av stor vikt för befolkningen i framtiden.

GRÖNOMRÅDETS SOCIALA VÄRDE

En del av västeråsarnas livskvalitet är just den fria tillgången till sina grönområden. Detta står klart i en studie från Mälardalens högskola som studerade grönområden i Västerås och synliggjorde de sociala värden och de betydelser som platserna har för de personer som

brukar dem. Studien fick fram de sociala värdena genom en kartläggning av social samvaro på en specifik och avgränsad plats. Östra Utmarken var just ett av de grönområden som studerades och resultatet visade att den grönyta som Dp 2009 planerar att bygga i, användes av de närboende främst för att sola och picknicken (Medina 2016, s. 34). I studien framgår också att hela 83% av de som intervjuades i Hagas grönområden bodde i lägenhet, något som visar att det sociala värdet av det aktuella planområdet är stort.

REKREATION OCH ÅTERHÄMTNING

Naturen är en viktig källa till avkoppling och återhämtning. Forskning visar att det finns ett positivt samband mellan vistelse i naturen och hälsa. Grönområdets positiva påverkan på hälsan är dels fysisk aktivitet, dels rekreation, samt social samvaro och upplevelse av naturen. Dagens medborgare behöver besöka parkerna för rekreation och avspänning, som ett behov för att lindra de fysiska och psykiska påfrestningarna i vardagslivet. I den ovan nämnda studie kartlade man värden som återställande, avspänning, avslappnande, avkopplande karaktär, rofylldhet och fridfullhet. De här värdena hyser en folkhälsodimension, då de handlar om bruket av grönområdet för kraftsamling och återhämtning.

TILLGÄNGLIGHET

Naturskyddsföreningen pläderar för att inget natur- eller grönområde ska bli hårdgjord yta och/eller spärras av för allmänheten. Att kunna vistas utomhus i en park eller ett naturområde gör att vi mår bättre, som det konstateras i Grönstrukturplanen. Därför är det viktigt att västeråsare kan uppleva stadens grönområden som tillgängliga, något som den aktuella detaljplanen inte möjliggör. Redan idag är det bara 63 procent av grönytan per person som är allmänt tillgänglig grönyta för tätortsbefolkningen i Sverige (SCB, *Grönytor och grönområden i tätorter 2015*, s. 16). Den föreslagna planen skulle göra detta änne värre.

Med den aktuella planen är det inte bara parken som blir mindre utan även de användbara öppna grönytor för rekreation minskar. Ett inhägnat område förhindrar vardagsrekreation, även om förskolans gård kan användas som lekplats när förskolan är stängd (Planbeskrivning Antagandehandling s. 10). De befintliga öppna ytorna idag som medger spontana aktiviteter med boll, solbad eller picknick kommer att begränsas, detta i en stadsdel där det finns många boende i flerbostadshus som bara har tillgång till den aktuella grönytan. Länsstyrelsen skriver i Handlingsplan för grön infrastruktur i Västmanlands län, s 81, att man ska förbättra tillgängligheten till tätortsnära natur och grönområden. Även detta motarbetas i Dp 2009.

Därför anser Naturskyddsföreningen, i en strategisk och långsiktig strategi, att ingen yta som idag är grönområde ska bli en inhägnad och/eller en hårdgjord yta. Planförslaget innebär att en del av parken Östra Utmarken tas i anspråk för förskola. I planen pratas om kompensation, men Naturskyddsföreningen anser att det är fel att tillämpa kompensation i det här fallet. Att kompensera är en bristfällig lösning – det som går förlorat vid förändringen kan inte fullt ut återställas. Det som försvinner med att bygga på en grön yta kommer inte tillbaka, den går förlorat för alltid, så att det finns ingen kompensering som skulle vara ekvivalent.

2. GRÖNOMRÅDEN I ETT EKOLOGISKT PERSPEKTIV

STÖRRE TRYCK OCH SLITAGE

Västerås är en stad som växer med därtill ökande förtätning och därmed grönyta per invånare befaras minska i framtiden: fler människor ska bo på samma yta. Detta innebär att

dagens grönområden kommer att få ett ännu större tryck i framtiden, då antal kvadratmeter grönyta per invånare kommer att minska, vilket ger större slitage på de gröna ytor som finns kvar (*Grönstrukturplan* s. 83) och under avsnittet "Tillgänglighet och besöksstryck på gröna ytor", ser man belastningen på grannskapsparker och stadsdelsskogar. I *Grönstrukturplanen* (Karta 34 på sida 86) läser man att Östra Utmarken grannskapspark har ett mycket högt tryck, med 444 pers/ha (högt tryck är mer än 200 pers/ha). Trycket på de gröna ytorna har räknats fram utifrån befolkningsstatistik för de boende i området. Med utgångspunkt i riktlinjen att boende ska ha tillgång till 50 kvadratmeter friyta per person i grannskapspark eller stadsdelsskog inom 300 meter från boendet, är Östra Utmarken redan idag mycket belastad.

I granskningsutlåtandet svarar Byggnadsnämnden till Naturskyddsföreningen med motiveringen att "parken fortsätter norr om planområdet och på andra sidan Hästhovsgatan finns ytor för rekreation". Det är fel strategi att pressa in mer folk på andra grönområden med den följaktliga ökningen av parkernas slitage.

EKOSYSTEMTJÄNSTER

Dagens grönytor är av stor betydelse i staden i ett förändrat klimat. Med ökande skyfall, kopplat till klimatförändringar, blir grönytor strategiska. De behövs som recipient av de regnmassor som kan förväntas öka i klimatförändringens spår. Gräsytor, som Östra Utmarken grannskapspark, gör att regnvatten kan sippra ner i marken i stället för att rinna direkt på hårdgjorda ytor. Här kan man nämna att ett grönområde som blir hårdgjord yta försvinner för alltid, det kommer inte att bli natur igen.

Mer hårdgjord yta innebär mindre förutsättningar för biologisk mångfald och mindre grön area för rekreation innebär mindre förutsättningar för grannarnas återhämtning. Att förskoleområdet skulle kunna användas på kvällar och helger är en illusion, vanligen går inte folk in på inhägnade områden för att vandra eller för att stanna och ta en picknick, som det var praktiker kartlagda i studien vi nämnde ovan.

Men förutom att grönområden hjälper att hantera dagvatten bidrar det samtidigt med flera värden eller ekosystemtjänster, exempelvis som svalkande lungor i staden för att hjälpa till att hålla temperaturen nere och minska urbana värmeöar. Även deras bidrag till biologisk mångfald kan påminnas här som en ekosystemtjänst.

FÖRTÄTNING

Liksom andra områden i Västerås har man byggt lite bostäder de senaste åren på Haga: an har byggt om och kompletterat befintliga fastigheter och byggt ca 60 små bostäder som studentlägenheter. Kanske utgör dessa inte en stor påverkan på befolkningstätheten, men ändå. Med tanke på att man förmodligen kommer att fortsätta med ombyggnationer och kompletteringar i Haga med omnejd, är det därför mycket viktigt att behålla de grönområden som finns idag (se punkten om förtätning ovan).

3. ANDRA ALTERNATIV

NOLLALTERNATIVET

Planbeskrivningen saknar ett nollalternativ, det vill säga en redovisning av hur området kan förväntas utvecklas utan att detaljplanen genomförs, samt vilka konsekvenser detta får för

miljön och det sociala livet. Ett sådant underlag är viktigt för att kunna bedöma om planförslaget faktiskt innebär förbättringar.

Naturskyddsföreningen anser att nollalternativet i detta fall innebär att området fortsatt används som park- och naturområde, med de positiva effekter detta har för socialt liv, biologisk mångfald och dagvattenhantering.

ALLTERNATIVA PLATSER

Naturskyddsföreningen vill inte diskutera det verkliga behovet av en förskola i området eller dess nödvändighet. Det som vi vill påpeka här är avsaknaden av alternativa platser att eventuellt bygga en förskola i.

Naturskyddsföreningen vill påpeka att det inte framgår (i någon av de tidigare inlämnade dokumenten) om alternativa lokaliseringar (eller om alternativa lösningar har utretts). Eller, ifall man har gjort det, varför de har avfärdats. Avsaknaden av redovisade alternativa lokaliseringar i underlaget försvårar bedömningen av huruvida den valda platsen är den mest lämpliga.

NYBYGGNATION AV FÖRSKOLA

Det har funnits frågor och synpunkter på behovet av en förskola i stadsdelen och man inte ens vet idag om det kommer att vara nödvändigt en ny förskola i Haga. Moderna förskolor kan tillfredsställas genom att bygga om andra förskolor, i stället för att bygga nya på platser som inte utgör hårdgjord yta idag.

Vi har inte hört något om ett nollalternativ, som enligt miljöbalken är ett sätt att beskriva konsekvenserna av att verksamheten eller åtgärden inte kommer till stånd.

Naturskyddsföreningen anser att det är bättre att upprusta de befintliga förskolorna i Hagaområdet i stället för nybyggnation.

Som Förskolenämnden åberopar är vissa av stadens kommunala förskolor av äldre karaktär och uppfyller inte dagens kriterier för en modern förskolemiljö. Men varför lösa detta med att bygga nytt i stället för att bygga om förskolorna av "äldre karaktär"? Den totala miljöpåverkan blir betydligt mindre på detta sätt.

SAMMANFATTNINGSVIS VILL NATURSKYDDSFÖRENINGEN ATT:

- detaljplanen 2009 upphävs.

REFERENSER:

Länsstyrelsen i Västmanlands län (2019). *Handlingsplan för grön infrastruktur i Västmanlands län*. Länsstyrelsens rapportserie, Rapport 2019:10.

<https://www.lansstyrelsen.se/vastmanland/samhalle/planera-bygga-och-bo/gron-infrastruktur/regional-handlingsplan-for-gron-infrastruktur.html>

Medina, E. (2016). *Jämställdhetsintegrering av grönstrukturplanen genom sociotopkartering: en studie om användningen av grönområden i Västerås*. Västerås: Mälardalens högskola.

Tillgänglig på Internet: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:mdh:diva-32451>

Statistiska centralbyrån (2015). *Grönytor och grönområden i tätorter 2015*. Övrig publicering under ämnesområde Miljö.

https://www.scb.se/contentassets/e2ef67822f8043549f1554b4f7759bb7/mi0805_2015a01_br_miftbr1901.pdf

Västerås stad (2023). *Grönstrukturplan för Västerås tätort och serviceorter*. Tillgänglig på Internet:

<https://www.vasteras.se/download/18.33072eae187eac686b32e1e6/1683871961377/Gr%C3%B6nstrukturplan.pdf>

o o o o o o o o o o

Yttrandet har sammanställts av arbetsgruppen Stadsplanering
Naturskyddsföreningen i Västerås

Med vänlig hälsning

Eduardo Medina,

viceordförande för Naturskyddsföreningen i Västerås

vasteras@naturskyddsforeningen.se

073-93 76 761